

жавни търговски предприятия у насъ сж: минитѣ, банкитѣ и др. Монополни сж: пошитѣ и желѣзницитѣ. У насъ всѣкой гражданинъ може да разработва мини, да отваря банки наредѣ съ държавнитѣ мини и банки. Никой, обаче, не може да устройва пощенски учреждения. Тѣ сж монополъ на държавата — и всички приходи отиватъ въ нейна полза, за нейни нужди.

Съ законъ отъ 1885. година се възприе, щото строежътъ и експлоатирането на желѣзницитѣ въ България да бжде държавенъ монополъ.

Всички срѣдства, доставяни на държавата и изборнитѣ учреждения отъ гражданитѣ, съставятъ тѣхенъ **приходъ**. Тѣ се вливатъ и събиратъ въ **приходнитѣ бюджети** на държавата, окръжитѣ, общинитѣ, училищата и търговскитѣ камари.

Тия срѣдства, обаче, не винаги сж достатѣчни да покриятъ **разходите** на държавата и на изборнитѣ учреждения. Недостигътъ, който се явява въ разхода, се покрива чрезъ **извънредни приходи**. Извънреднитѣ приходи не прсизтичатъ вече отъ населението и отъ стопанскитѣ предприятия. Все пакъ въ бждеще тѣ ще легнатъ въ негова тежестъ. Това сж **заемитѣ**. Заемитѣ не сж нищо друго, а само предварително изразходвани данѣци и други приходи.

Приходите и разходите на държавата, общинитѣ, окръжитѣ, търговскитѣ камари и училищнитѣ настоятелства съставятъ тѣхнитѣ бюджети. Споредъ това бюджетитѣ биватъ **приходни** и **разходни**. Когато срѣдствата на бюджета се покриватъ отъ извънредни приходи (напр. отъ заеми) или служатъ за извънредни нужди тогава, имаме — **извънреденъ бюджетъ**, въ противовесъ на **редовнитѣ бюджети**, които служатъ за покриване на редовнитѣ разходи съ редовни приходи.

Редовенъ бюджетъ се гласува еднажъ презъ годината. Времето на неговото упражнение съставя бюджетната или финансовата година. У насъ финансовата година е 12 месеца и трае отъ 1. априлъ до 31. мартъ следната година.

Държавниятъ и общинскиятъ бюджети сжществуватъ у насъ, откогато сжществува и България като самостоятелна държава.

Първиятъ законъ за общинитѣ, съ който се уреждатъ и тѣхнитѣ бюджети, е отъ 1882. год. До 1886. год. приходитѣ на общинитѣ бѣха съвсемъ слаби. Отъ тая година се въведоха допълнителнитѣ стотинки или **врѣхнинитѣ**, които се събиратъ върху всички **прѣки данѣци** въ полза на общинитѣ.

И окръжнитѣ бюджети сжществуватъ отъ създаването на България. Първиятъ законъ за тѣхъ е сжщо отъ 1882. година.